

**AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE**

LABORATORIUM PKM

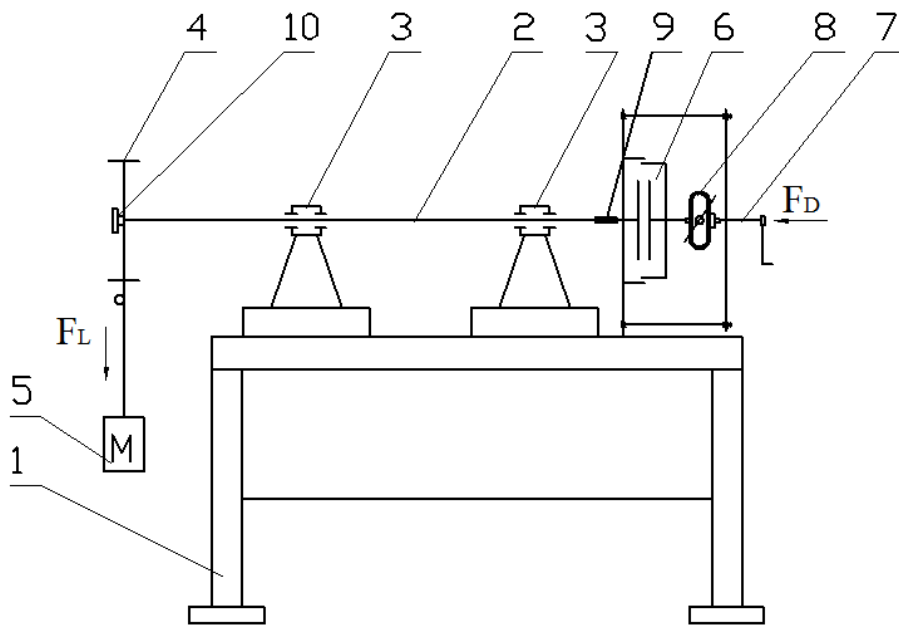
Badanie statycznego i kinetycznego współczynnika tarcia dla wybranych skojarzeń ciernych

Katedra Konstrukcji i Eksploatacji Maszyn

Opracowanie dr inż. Dariusz Lepiarczyk

BUDOWA STANOWISKA BADAWCZEGO

- 1 - korpus stanowiska
- 2 - wał
- 3 - łożyskowanie wału
- 4 - koło linowe
- 5 - obciążniki (układ obciążający)
- 6 - tarcze cierne
- 7 - śruba regulacyjna siłę nacisku F_D

8 - czujnik siły

9 - czujniki tensometryczne do pomiaru momentu skręcającego

10 - czujnik kąta do pomiaru prędkości przemieszczenia tarczy sprzęgła

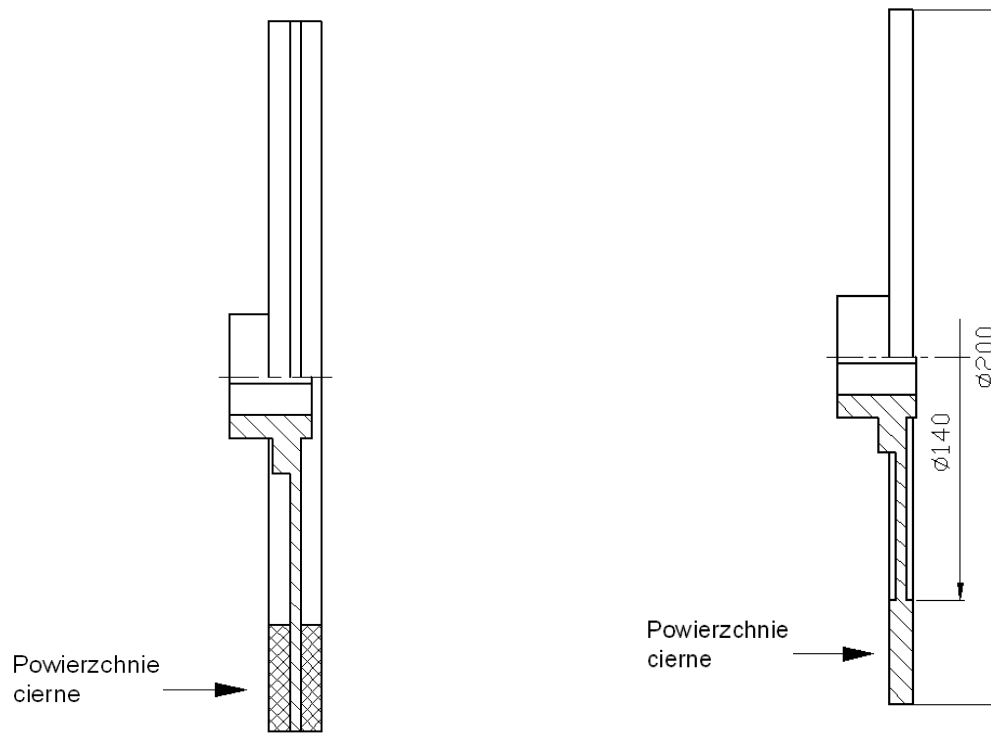
BUDOWA STANOWISKA BADAWCZEGO

BUDOWA STANOWISKA BADAWCZEGO

Stanowisko laboratoryjne zbudowane jest z korpusu 1, na którym wał 2 został podparty na dwóch łożyskach tocznych 3. Na jednym końcu wału 2 zamocowano koło linowe 4 z odważnikami 5, jako układ obciążający oraz czujnik kąta skręcenia wału 10. Na drugim jego końcu zamontowano tarcze cierne 6 z możliwością ich wymiany. Nacisk na współpracujące tarcze cierne siłą F_D jest wywierany za pomocą śruby regulacyjnej 7. Siła dociskająca tarcze mierzona jest za pomocą tensometrycznych czujników siły 8, naklejonych na pałakowy, sprężysty przetwornik siły. Pomiar momentu skręcającego dokonywany jest za pomocą czujników tensometrycznych 9.

Opis budowy stanowiska laboratoryjnego

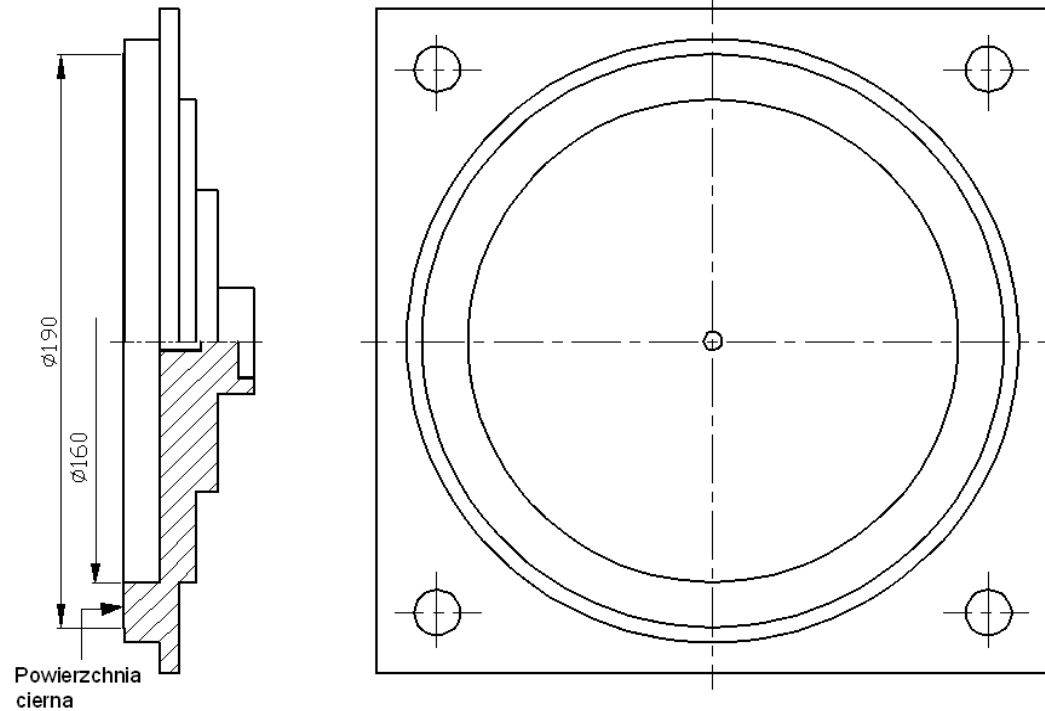

Wymienne tarcze cierne: a) tarcza cierna z powierzchniami ciernymi wykonanymi z tworzywa sztucznego b) tarcza cierna z stalowymi powierzchniami ciernymi

Opis budowy stanowiska laboratoryjnego

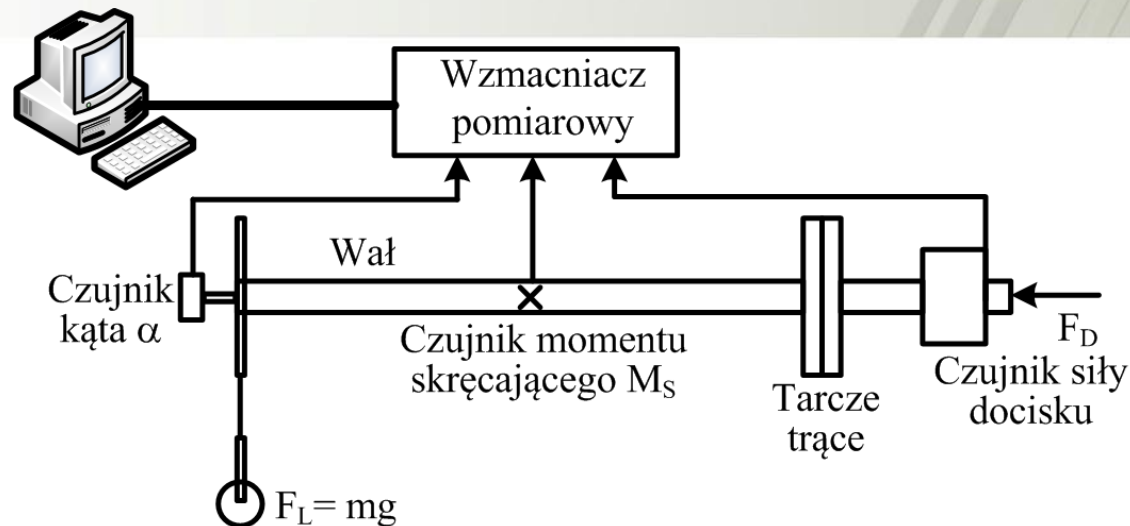
BUDOWA STANOWISKA BADAWCZEGO

Konstrukcja tarczy ciernej dociskowej przesuwnej

BUDOWA SYSTEMU POMIAROWEGO

Siła dociskająca tarcze mierzona jest za pomocą czujnika siły. Pomiar momentu skręcającego dokonywany jest za pomocą czujników tensometrycznych, cztery sztuki czujników naklejone na powierzchni wału parami w kierunkach wzajemnie prostopadłych, pod kątem 45° względem tworzącej wału po przeciwnych jego stronach i połączone w pełny mostek. Kąt skręcenia wału mierzony jest za pomocą cyfrowego, 10-bitowego czujnika kąta, co zapewnia błąd rozdzielczości pomiaru na poziomie $0,35^\circ$. Czujnik siły i momentu skręcającego współpracują z kanałami wzmacniacza pomiarowego działającymi na zasadzie modulacji amplitudy, co zapewnia skuteczną eliminację zakłóceń. Czujnik kąta podłączony jest do wejść cyfrowych wzmacniacza. Czujniki współpracują z wielokanałowym wzmacniaczem typu Spider8 firmy HBM połączonym za pomocą interfejsu (IEEE1284 lub USB) z komputerem. Procedura pomiarowa realizowana jest za pomocą firmowego oprogramowania *Catman* firmy HBM. Wszystkie wielkości mają charakter dynamiczny, mierzone są więc i rejestrowane jako wielkości zmienne w czasie.

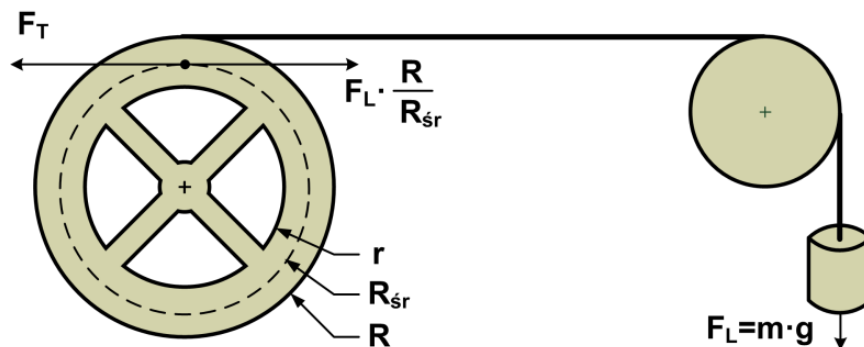

PRZEBIEG ĆWICZENIA

1. Założenie tarczy ciernej (6),
2. Dociśnięcie tarczy wstępnie siłą F_D (7),
3. Obciążenie koła linowego (4) odważnikiem o masie M (5),
4. Włączenie układ pomiarowego i rejestrującego,
5. Stopniowe zmniejszanie wartości siły docisku do zerwania kontaktu między tarczami, powodujące opadnięcie ciężaru M ,
6. Odczytanie i zapisanie otrzymanych wyników pomiaru: siły, momentu i kąta ,
7. Powtórzenie pomiaru dla innego obciążenia M ,
8. Wykonanie kolejnego cyklu pomiaru dla innej tarczy ciernej.

OPRACOWANIE WYNIKÓW

Rozkład sił obciążenia badanego sprzężenia ciernego na stanowisku badawczym przedstawiono na rys.:

Zamontowane na wale tarcze ciernie poddawane są z jednej strony działaniu zewnętrznego momentu obciążenia M_{obc} określanego jako iloczyn sił zewnętrznej obciążającej F_L oraz promienia R_t tarczy na którym zamocowano obciążenie o masie m :

$$M_{obc} = F_L \cdot R_t = m \cdot g \cdot R_t \quad (1)$$

OPRACOWANIE WYNIKÓW

z drugiej strony działaniu siły docisku F_D . Wartość średnia siły tarcia występująca na powierzchni sprzężonych tarcz przy założeniu, że nacisk na nie rozłożony jest równomiernie oraz: $M_{obc} \leq M_T$ (moment obciążenia jest nie większy od momentu tarcia, więc tarcze pozostają w spoczynku), wynosi:

$$F_{TS} = \frac{M_{obc}}{R_{sr}} = \frac{m \cdot g \cdot R_t}{R_{sr}} \quad (2)$$

gdzie: F_{TS} jest siłą tarcia statycznego, a moment skręcający na wale M_S jest równy wówczas momentowi obciążenia M_{obc} :

$$M_S = M_{obc} = m \cdot g \cdot R_t \quad (3)$$

OPRACOWANIE WYNIKÓW

Wartość średniego promienia tarcia obliczono według zależności:

$$R_{sr} = \frac{2}{3} \cdot \frac{R^3 - r^3}{R^2 - r^2} \quad (4)$$

gdzie:

R - zewnętrzny promień okładzin ciernych,
r - wewnętrzny promień okładzin ciernych.

Wartość współczynnika tarcia statycznego μ_s wyznaczana jest w trakcie eksperymentu polegającego na stopniowym zmniejszaniu siły docisku F_D pomiędzy powierzchniami trącymi tarczy, aż do momentu zerwania styku i poślizgu tarcz, a wtedy uwzględniając zależność na F_{TS} (2) można wyznaczyć:

OPRACOWANIE WYNIKÓW

Współczynnik tarcia statycznego:

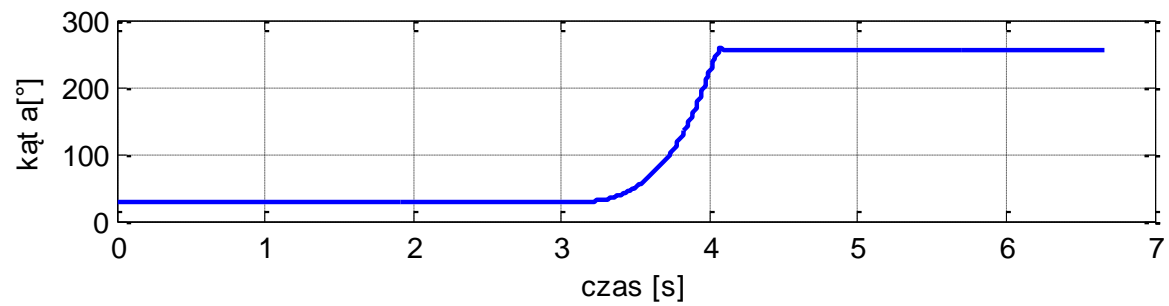
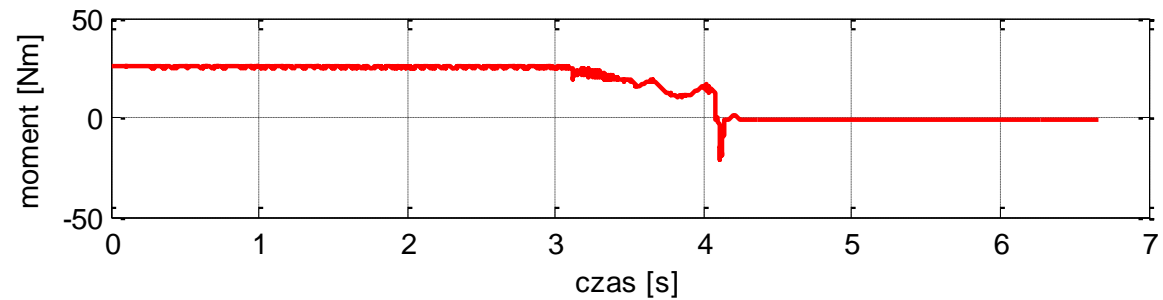
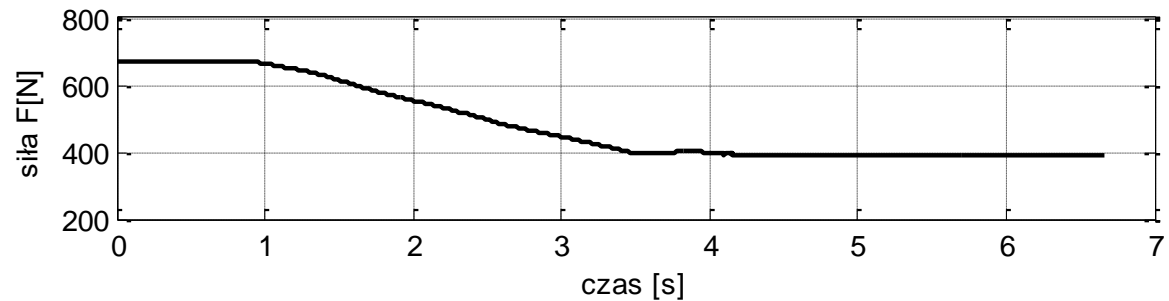
$$\mu_S = \frac{F_{TS}}{2F_D} = \frac{m \cdot g \cdot R_t}{2R_{sr} \cdot F_D}$$

(5)

WYBRANE WYNIKI BADAŃ

ŻELIWO - STAL

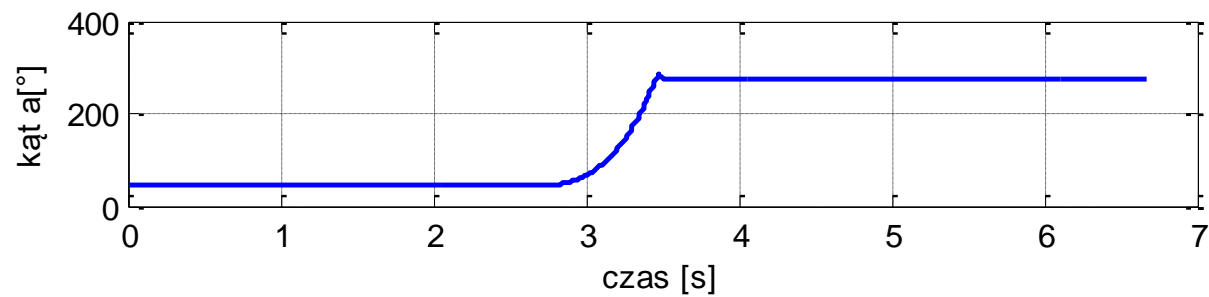
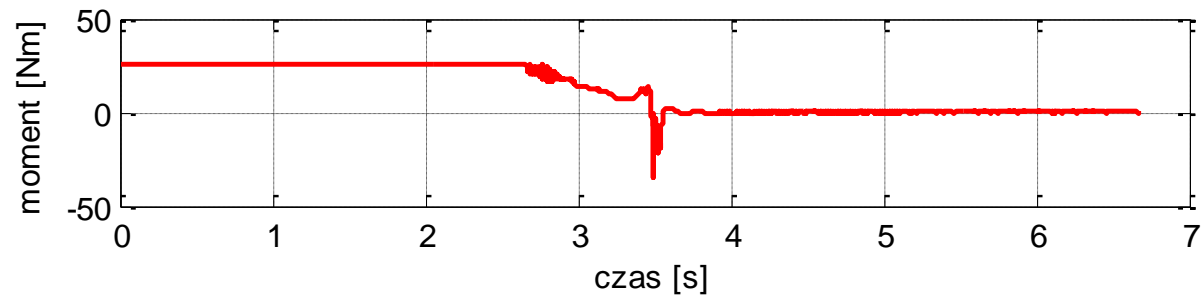
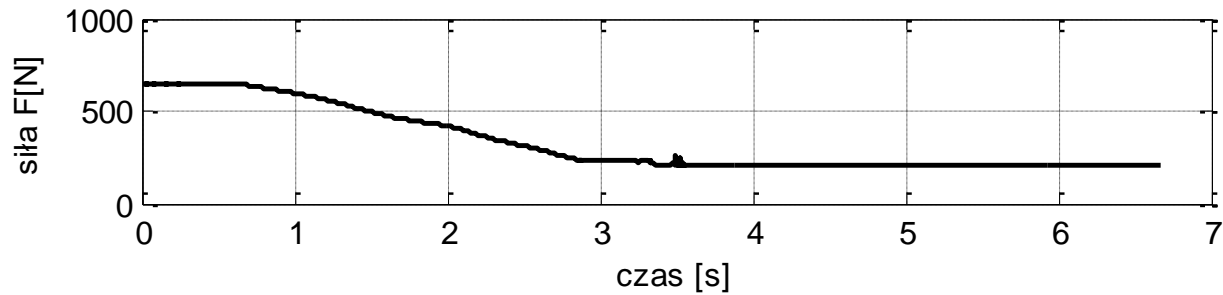
150N

WYBRANE WYNIKI BADAŃ

ŻELIWO - ŻELIWO

150N

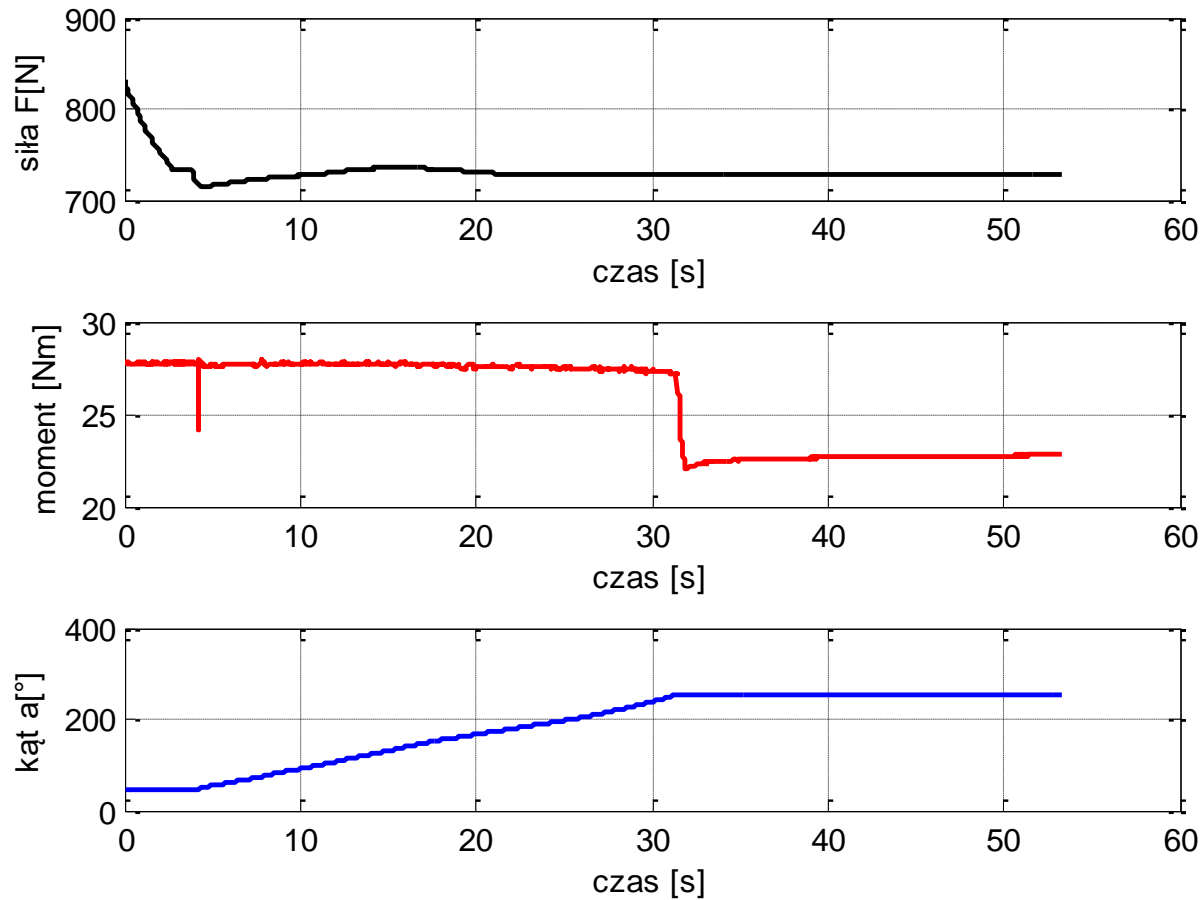

WYBRANE WYNIKI BADAŃ

ŻELIWO - FERODA

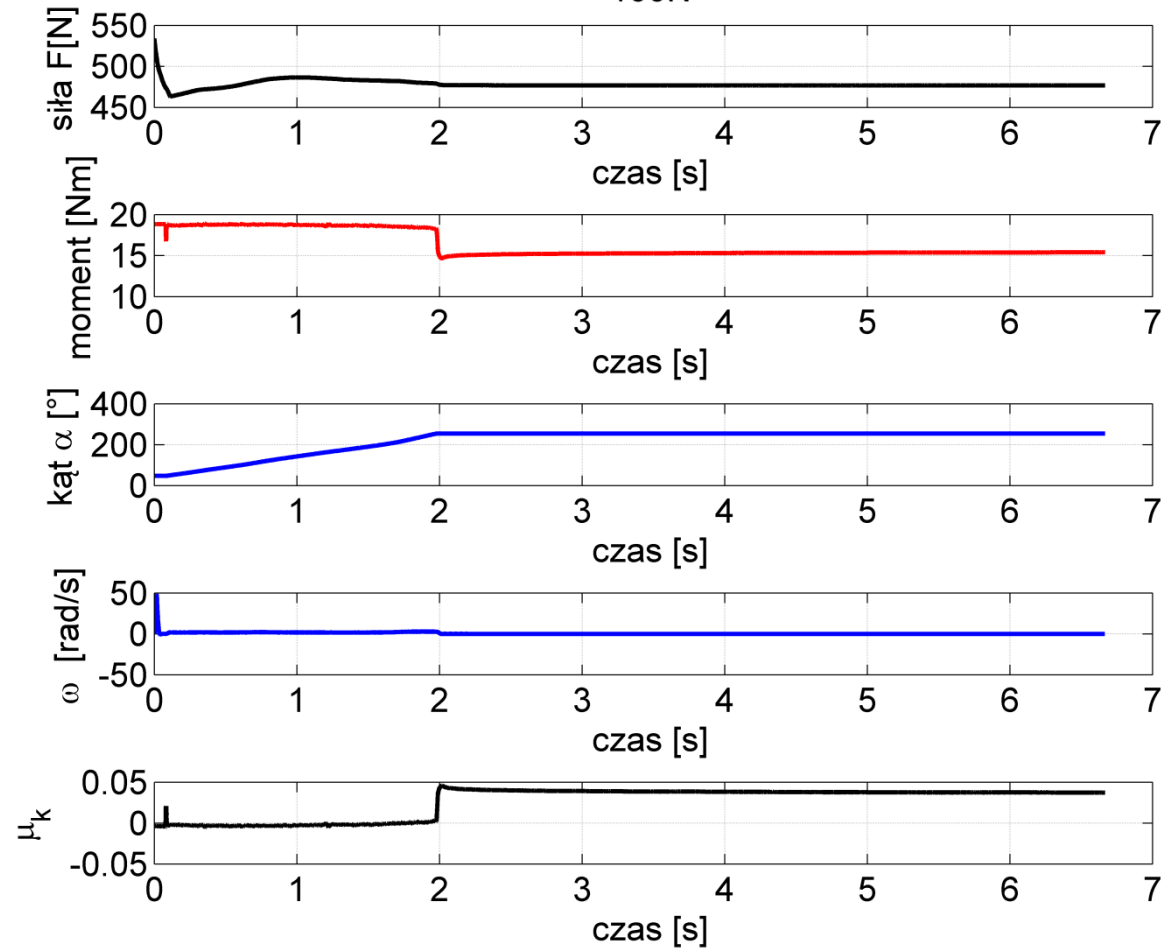
150N

WYBRANE WYNIKI BADAŃ

ŻELIWO - FERODA

100N

Pytania kontrolne

1. Podział sprzęgieł ciernych.
2. Zastosowanie sprzęgieł ciernych.
3. Zalety i wady sprzęgieł ciernych w porównaniu z innymi sprzęgłami.
4. Wymenić podstawowe funkcje jakie spełniają sprzęgła cierne w napędach.
5. Narysować sprzęgło cierne tarczowe i przedstawić rozkład sił.
6. Narysować sprzęgło cierne stożkowe i przedstawić rozkład sił.
7. Omówić rodzaje materiałów ciernych stosowanych w budowie sprzęgieł.
8. Opisać czynniki wpływające na współczynnik tarcia.
9. Od czego zależy wartość momentu obliczeniowego w sprzęgłach ciernych.
10. Wymenić kryteria doboru sprzęgła ciernego z katalogu.